

Л. В. Дикіна
старший викладач
кафедри «Соціальної допомоги та
практичної психології»
ФПСР ОНУ імені І. І. Мечникова

РОЗВИТОК ГЕНДЕРНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

Анотація

В статті розглянуто основні етапи та проблеми розвитку гендерної політики в Україні.

Ключові слова: гендерна політика, гендер, рівні права жінок і чоловіків.

Актуальність теми. Демократизація сучасного українського суспільства має на увазі створення рівних

можливостей для реалізації особистості незалежно від статі чи соціального становища.

Сьогодні політика гендерної рівності є важливим чинником глобального розвитку і фундаментальним правом людини. У міжнародних звітах про забезпечення гендерної рівності Україна посідає низькі місця передусім через показник політичної залученості жінок. У 2018 році Україна посіла 65 місце зі 149 досліджуваних країн. Найгірша ситуація з політичним складником (участю жінок у процесі ухвалення рішень) - 97 місце зі значенням індексу, яке майже наближається до нуля і засвідчує майже суцільну гендерну нерівність [7]. Ще гірше місце нашої держави в глобальному рейтингу «Жінки в національних парламентах світу» від Міжпарламентської спілки [6]. Зокрема, Україна посідає аж 146 місце серед 187 країн світу, маючи лише 12 % жінок у Верховній Раді [7]. Тому аналіз гендерної політики держави має велике значення для розвитку самої держави в різних її аспектах.

Короткий виклад основного матеріалу дослідження. Розвиток гендерної політики України отримав підтримку шляхом прийняття Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» від 08.09.2005 року, а також Указом Президента «Про вдосконалення роботи центральних і місцевих органів виконавчої влади щодо забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» від 26.07.2005 №1135 (1135/2005), в якому один з пунктів говорить про обов'язковий процес «впровадження гендерних підходів до організації роботи центральних і місцевих органів виконавчої влади з урахуванням досвіду інших держав.» [2].

Наступним етапом та новим імпульсом для розвитку гендерної політики в Україні стала Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, яка була підписана в 2014 році. Політичну частину угоди було підписано 21 березня 2014 року, економічну частину - 27 червня 2014 року. Забезпечення рівних можливостей жінок і чоловіків, боротьба з дискримінацією

- важливі цілі співробітництва, визначені Угодою. Ці принципи в комплексі з використанням кращих практик ЄС дозволили підготувати орієнтовану на результат «Державну програму забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2016 року». Також в 2016 році проблематика гендерного балансу в державних структурах була включена в «Стратегію розвитку державного управління на період 2016-2020 років» [1].

У серпні 2016 року Міністерством соціальної політики було винесено на загальне обговорення проект Концепції Державної програми забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2021 року. Однак Кабінет Міністрів не схвалив її і нова Державна програма розроблена не була. Лише 11 квітня 2018 року урядом було затверджено Державну соціальну програму забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2021 року. Програма враховує рекомендації ООН, Ради Європи, ЄС, ОБСЄ, міжнародних моніторингових інституцій у галузі прав людини, а також положення міжнародних договорів, зокрема Угоди про асоціацію Україна - ЄС.

Програмою визначено основні завдання, спрямовані на підвищення рівня дотримання принципу забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків у всіх сферах життя українського суспільства. До реалізації Програми, крім органів державної влади і місцевого самоврядування, передбачається залучити міжнародні організації та громадські об'єднання, діяльність яких спрямовується на забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків. [4]

Розпорядженням Кабінету Міністрів України № 113-р від 24 лютого 2016 року був затверджений Національний план дій щодо виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2020 року.

7 червня 2017 Кабінетом Міністрів була введена посада Урядового уповноваженого з питань гендерної політики та затверджено відповідне Положення.

Реалізація постанови має сприяти вдосконаленню механізму здійснення урядом повноважень в сфері забезпечення рівних прав та

можливостей жінок і чоловіків, а також підвищенню ефективності здійснення заходів щодо утвердження гендерної рівності в суспільстві, розвитку культури гендерної рівності. Ідея введення посади Урядового уповноваженого з питань гендерної політики належить представницям парламентського міжфракційного об'єднання «Рівні можливості» [1]. З 14 лютого 2018 року урядовим уповноваженим з питань гендерної політики Кабінетом міністрів України призначено правозахисницю, президента громадської організації «Ла Страда-Україна» Катерину Левченко.

Наступним позитивним кроком в області гендерної політики стала розробка та затвердження 16 січня 2018 року Міністерством освіти і науки України Стратегії впровадження гендерної рівності та недискримінації у сфері освіти «Освіта: гендерний вимір - 2021». Ця Стратегія визначає базові принципи, мету, стратегічні цілі, завдання, цільові групи, сферу реалізації державної політики гендерної рівності у сфері освіти, що у сфері освіти на такому рівні, власне, робиться вперше. Документ корелює з Державною соціальною програмою забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2021 року [5].

Світова ж практика в питанні гендерної політики вражає. Жіноча доля в парламентах світу наступна: Іспанія - 61.11%, Швеція - 43.6%, Фінляндія - 42%, Німеччина - 30,7%, Україна - 12.3% [1].

Так 6 червня 2018 року, новий прем'єр-міністр Іспанії Педро Санчес оголосив про те, що більшість нового уряду країни, а саме 61%, становитимуть жінки. Під час зустрічі з журналістами П. Санчес заявив, що його «уряд створено для рівного суспільства, відкритого світу, але ґрунтується в Європейському Союзі» (The New York Times. Spain's New Leader Forms Government With Almost Two-Thirds Women by Raphael Minder).

Уряд Швеції широко підтримує гендерну політику держави в абсолютно різних сферах і напрямках. Наприклад, жінкам при народженні дитини надається 16 місяців сплаченої відпустки з оплатою в розмірі 80% від поточної заробітної плати. У той час як в

Україні подібна декретна відпустка становить 4 оплачуваних місяці. Крім того, жінка може розділити свою декретну відпустку з чоловіком і залишатися активною в кар'єрному зростанні. Стає не дивним, що частка жінок в Шведському парламенті становить 43% [1].

Незважаючи на те, що ми живемо в 21 столітті, тема рівності все так само актуальна для українських жінок. Що також позначається на їхньому кар'єрному рості. У нашій країні простежується чіткий вибір: чим вища посада, тим менша ймовірність, що її займе жінка. Існує негласна кар'єрна планка, яку може досягти жінка. «Жінки не допускаються на вищі посади з високою зарплатою, а працюють переважно в тих сферах, де менший прибуток. Серед керівників дитячих садків - жінок багато, а серед керівників університетів їх фактично немає. І так у всіх галузях», - зазначає Мілена Горячковська, координатор проєктів «Українського жіночого фонду» [3].

Слід відмітити, що за даними Державної статистики жінки в Україні заробляють на 28% менше, ніж чоловіки [3]. Жінки претендують на заробіток на порядок нижчий, ніж чоловіки. Останній час спостерігається тенденція до збільшення розриву в оплаті праці. Так, наприклад, у 2015 році жінки отримували зарплату на 34% нижче, ніж чоловіки. Хоча частка працюючих жінок, які мають вищу освіту, значно перевищує відповідний показник для чоловіків, в більшості галузей жінки займають нижчі посади, які не потребують високого рівня кваліфікації та з обмеженими можливостями професійного зростання. Цим частково можна пояснити факт низького середнього заробітку.

При високому рівні освіти, професійному потенціалі жінок і наявності нормативно-правової бази, яка декларує рівні права і можливості для обох статей в професійній сфері, підвищення кваліфікації та працевлаштування, гендерна політика в Україні залишається далекою від реалізації. Незважаючи на те, що законом передбачені рівні можливості для професійного розвитку, більшість жінок залишається вірними базовим моделям, задекларованим суспільством, і вважають за краще реалізувати себе в типових «жіночих» сферах: управління персоналом, фітнес, мистецтво,

освіта, туризм, готелі, ресторани. Найменше представництво жінок характерно для таких сфер, як інформаційні технології, антикризове управління, будівництво і нерухомість, виробництво і технологія [3].

Висновки. Незважаючи на приєднання України до міжнародних угод і прийняття національного законодавства про рівні права і можливості жінок і чоловіків, спостерігається брак політичної волі для реалізації гендерних перетворень на рівні керівних ланок законодавчого та виконавчих органів і на рівні місцевої влади. Законодавче декларування гендерної рівності, заборона дискримінації за ознакою статі в Україні не призводить до реальних зрушень в цій області - вони вимагають корегування значного числа законодавчих актів з відповідальними установами, нормативними санкціями і стимулами [1].

Список використаної літератури:

1. Аналітичний центр «Обсерваторія демократії». Інтернет-ресурс. Режим доступу: <http://od.org.ua/uk/>
2. Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» -Текст закону розміщено на офіційному сайті Верховної Ради України. –Електронний ресурс. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15>
3. Трегубова Ярослава. Гендерна нерівність: п'ять порушень прав жінок в Україні. //Радіо Свобода. Публікація від 08.03.2018.- Інтернет-ресурс. Режим доступу: <https://www.radiosvoboda.org/a/29085513.html>
4. Інтернет-ресурс. Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/ua/news/uryadom-zatverdzheno-derzhavnu-socialnu-programu-zabezpechennya-rivnih-prav-ta-mozhливостей-zhinok-i-cholovikiv-na-period-do-2021-roku>
5. Інтернет-ресурс. Режим доступу: <https://genderindetail.org.ua/news/uryadoviy-komitet-shvaliv-strategiyu-vprovadzhennya-gendernoi-rivnosti-u-sferi-osviti-134328.html>
6. Інтернет-ресурс. Women in National Parliaments / Inter-Parliamentary Union // <http://www.ipu.org/wmn-e/world.htm>
7. Інтернет-ресурс. Режим доступу: <https://genderindetail.org.ua/season-topic/polityka/zaluchenist-zhinok-u-politiku-v-ukraini-suspilni-partiyini-ta-individualni-chinniki-134949.html>